

Pastoračné usmernenie Konferencie biskupov Slovenska k príprave na sviatosť manželstva na Slovensku

„Manželia tvoria veľkú väčšinu veriacich a často sú nosnými stĺpmi farností, dobrovoľníckych skupín, združení, hnutí. Sú opravdivými „strážcami života“ nielen preto, že plodia deti, vychovávajú ich a sprevádzajú v ich raste, ale aj preto, že sa v rodine starajú o starších ľudí, venujú sa službe telesne postihnutým a často aj ľuďom v rôznych situáciách chudoby, s ktorými prichádzajú do styku. V rodinách vznikajú povolania ku kňazstvu a k zasvätenému životu; a sú rodiny, ktoré tvoria tkanivo spoločnosti a „látajú jej diery“ s trpezlivosťou a s každodennými obetami. Pre matku Cirkvi je teda povinnosťou vyplývajúcou zo spravodlivosti venovať čas a energiu takému veľkému poslaniu, akým je rodina.“¹

1. Úvod

- 1.1. Pastoračné usmernenie stanovuje všeobecné princípy a odporúčania a organizačné kroky pre vzdialenú, blízku a bezprostrednú prípravu na manželstvo na Slovensku, pričom sa zameriava na transformáciu súčasnej praxe do efektívnejšej podoby postupného a trvalého procesu manželského katechumenátu.²
- 1.2. Pastoračné usmernenie je základným orientačným textom Cirkvi na Slovensku a slúži pre vypracovanie diecéznych/eparchiálnych usmernení k príprave na manželstvo.
- 1.3. Vychádza z požiadaviek Magistéria Cirkvi hlavne posynodálnych exhortácií pápeža Jána Pavla II *Familiaris consortio* (1981) a pápeža Františka *Amoris laetitia* (2016) a je odpoveďou na požiadavku *Katechumenátnych itinerárov pre manželský život* (2022) od Dikastéria pre laikov, rodinu a život, ktorý dopĺňa dokument vtedajšej Pápežskej rady pre rodinu *Príprava na sviatosť manželstva* (1996). Inšpiruje sa podobnými pastoračnými usmerneniami v zahraničí³, zohľadňuje kultúrne zmeny v slovenskej spoločnosti a pastoračnú skúsenosť slovenskej cirkvi v príprave na manželstvo.
- 1.4. Je určené primárne tým, ktorí plánujú uzavrieť manželstvo, ďalej farárom a administrátorom farností, farským vikárom (kaplánom), diecéznym/eparchiálnym a farským pastoračným radám, centráм pre rodinu, koordinátorom prípravy na manželstvo a všetkým zodpovedným za prípravu na manželstvo.

¹ Predhovor Svätého Otca Františka. DIKASTÉRIUM PRE LAIKOV, RODINU A ŽIVOT. *Katechumenátne itineráre pre manželský život. Pastoračné usmernenia pre partikulárne cirkvi*. SSV : Trnava 2023, str. 6.

² Pojem katechumenát sa tradične spája s prípravou dospelých na prijatie iniciačných sviatostí. Už sv. Ján Pavol II. ho však začal používať aj v kontexte prípravy na manželstvo. V exhortácii *Familiaris consortio* (čl. 66) hovorí o dlhodobej príprave „na spôsob katechumenátu“. Pápež František na túto myšlienku nadviazal a ďalej ju rozvíjal vo viacerých dokumentoch a príhovoroch (Príhovor Rímskej róty 2017. In AL 207). Téma katechumenátu sa osobitne venuje aj Direktórium pre katechézu (2020) v článkoch 61 – 65. Najvýznamnejším dokumentom v tejto oblasti je text Dikastéria pre laikov, rodinu a život *Katechumenátne itineráre pre manželský život* (2022), ktorý ponúka systematický prístup k príprave na manželstvo formou „nového katechumenátu“ (Porov. Predhovor Svätého Otca). V tomto kontexte pojem katechumenát označuje spôsob a formu prípravy na manželský a rodinný život.

³ ČBK: *Směrnice ČBK pro přípravu na svátost manželství* (2017); PRAŽSKÁ ARCIDIECÉZE: *Řád přípravy snoubenců a doprovázení mladých manželských párů v Arcidiecézi pražské* (2024); CEI: *Orientamenti pastorali sulla preparazione al matrimonio e alla famiglia* (2012). KEP: *Dyrektorium duszpasterstwa rodzin* (2003)

2. Príprava na manželstvo ako proces

- 2.1. Prípravu na manželstvo treba chápať a uskutočňovať ako postupný a trvalý proces. Obsahuje tri hlavné stupne: vzdialenú, blízku a bezprostrednú prípravu (FC 66)⁴, ktoré spolu tvoria organický celok. Integrujúcou témou všetkých troch stupňov prípravy na manželstvo je „*perspektíva povolania*“, ktorá zjednocuje a dáva súdržnosť ceste viery a životu osôb. (KI 12)⁵ Preto by všetci zodpovední mali pomáhať deťom a mladým na ceste k rozlišovaniu povolania a k rozvinutiu porozumenia povolania k manželstvu.
- 2.2. *Vzdialená príprava* sa realizuje predovšetkým v rodine, farnosti a v škole, v čase detstva a mladosti. Jej obsahom je predovšetkým pastorácia detí a mládeže, pastorácia manželov a rodín, ako aj osobná príprava mladých na manželstvo. *Blízka príprava* prebieha v čase vážnej známosti v dostatočnom časovom odstupe od sobáša a *bezprostredná príprava* vo farnosti, v ktorej snúbenci plánujú sobáš.
- 2.3. Ako to potvrdzuje pastoračná skúsenosť, „príprava párov na manželstvo je skutočným a pravým evanjelizačným dielom“ (KI 10). Na to, aby „každý muž a každá žena, ktorí sa sobášia, slávili sviatosť manželstva nielen platne, ale aj plodne“ (FC 68), je podstatné venovať mladým čas, lebo „venovať čas je znakom lásky“.⁶
- 2.4. Odpoveďou na takýto prístup je zavedenie *manželského katechumenátu*, ktorý navrhol pápež František v *Katechumenátnych itinerároch pre manželský život*.⁷ Ako dokument uvádza: „... je úlohou každej diecézy/eparchie vypracovať alebo premyslieť vlastný itinerár prípravy na manželstvo inšpirovaný predkrstným katechumenátom.“ (KI 16) Pri jeho vypracovávaní je dobré mať na zreteli, aby príprava na manželstvo bola chápaná ako proces sprevádzania.
- 2.5. „Príprava a slávenie manželstva sa týka predovšetkým budúcich manželov a ich rodín, avšak z pastoračných a liturgických dôvodov i biskupa, farára a jeho kaplánov a v určitej miere celého cirkevného spoločenstva.“⁸
- 2.6. Zodpovednosť za starostlivosť o manželstvá je v prvom rade na zodpovednosti miestneho ordinára.⁹ Za zabezpečenie a organizáciu celého procesu prípravy na manželstvo vo všetkých jej stupňoch je zodpovedný vlastný farár.¹⁰
- 2.7. „Vypracovať itinerár na prípravu na manželstvo katechumenátneho typu a konkrétne sprevádzanie snúbencov počas tejto cesty je úlohou celého cirkevného spoločenstva vo vzájomnom spojení kňazov, kresťanských manželov, rehoľníkov a pastoračných pracovníkov, ktorí by mali spolupracovať v zhode so svojím biskupom.“ (KI 6)

⁴ Tieto tri stupne nepriamo uvádza už od r. 1983 CIC v kán. 1063

⁵ DIKASTÉRIUM PRE LAIKOV, RODINU A ŽIVOT. *Katechumenátne itineráre pre manželský život*.

⁶ Predhovor Svätého Otca Františka. DIKASTÉRIUM PRE LAIKOV, RODINU A ŽIVOT. *Katechumenátne itineráre pre manželský život*. str. 6.

⁷ Príprava na manželstvo si vyžaduje „nový katechumenát“; je totiž „naliehavo potrebné konkrétne uviesť do života to, čo predkladá Familiaris consortio (66), a teda to, že rovnako ako je krstný katechumenát pre dospelých súčasťou sviatostného procesu, má sa stať aj súčasťou procesu pri sviatosti manželstva, aby sa zabránilo množeniu vyhlásení nulity alebo nekonzistentného uzavretia manželstiev“ (Príhovor k Rímskej róte, 21. januára 2017). In Predhovor Svätého Otca Františka. DIKASTÉRIUM PRE LAIKOV, RODINU A ŽIVOT. *Katechumenátne itineráre pre manželský život*. str. 6. „Želám si odporučiť zaangažovanie sa za manželský katechumenát, chápaný ako nevyhnutný itinerár pre mladé manželské páry, zameraný na pomoc naučiť ich znova prežívať kresťanské povedomie s podporou milosti dvoch sviatostí, krstu a manželstva. Ako som to zdôraznil po iné razy, katechumenát je svojím spôsobom unikátny, to jest zakorenený v krste, a zároveň si v živote vyžaduje permanentný charakter, keďže ide o permanentnú milosť sviatosti manželstva“ (František, Príhovor pri príležitosti inaugurácie Súdneho roka tribunálu Rímskej róty, 29. januára 2018). DIKASTÉRIUM PRE LAIKOV, RODINU A ŽIVOT. *Katechumenátne itineráre pre manželský život*. pozn. 6, str. 11.

⁸ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. *Obrad sviatosti manželstva*, čl. 12, str. 13.

⁹ Úlohou miestneho ordinára je starať sa, aby táto pomoc bola náležite organizovaná a ak sa to zdá vhodné, vypočúje aj mienku mužov a žien, osvedčených skúsenosťou a znalosťou. (kán. 1064 CIC)

¹⁰ „Duchovní pastieri sú povinní starať sa, aby vlastné cirkevné spoločenstvo poskytovalo veriacim pomoc, ktorou sa má manželský stav uchovávať v kresťanskom duchu a napredovať v dokonalosti.“ (kán. 1063 CIC) „Duchovní pastieri majú záväzok starať sa, aby boli veriaci v Krista pripravení na manželský stav.“ (kán. 783 § 1 CCEO) „Farári, rehoľníci, biskupi – splňajú dôležitú úlohu animácie a koordinácie. Kňazi, zvlášť farári, keďže sú bežne prví, ktorí prijímajú žiadosť mladých o cirkevný sobáš, majú veľkú zodpovednosť.“ (KI 9)

- 2.8. Na to, aby táto služba bola účinná a vierohodná, je potrebné systematicky formovať a motivovať kňazov i laikov, ktorí sa zapájajú do procesu prípravy na manželstvo. Diecézy a pastoračné centrá v spolupráci s Radou KBS pre rodinu majú vytvárať priestor na odbornú, ľudskú i duchovnú formáciu a sprevádzanie sprevádzajúcich.
- 2.9. Obsahom tohto pastoračného usmernenia je popis štyroch etáp *katechumenátneho itinerára* podľa pastoračného usmernenia Dikastéria pre laikov, rodinu a život, konkrétne: 1. čas prijatia kandidátov, ďalej *katechumenátna fáza*, ktorá zahŕňa tri etapy: 2. blízku prípravu (v rámci nej kurz prípravy na manželstvo), 3. bezprostrednú prípravu a 4. sprevádzanie v prvých rokoch manželstva. (Porov. KI 24)

3. Čas prijatia kandidátov

- 3.1. Čas prijatia kandidátov na sviatosť manželstva je časom vstupu do katechumenátu. Je vzácnou príležitosťou pre nadviazanie vzťahu zvlášť s osobami vzdialenými od Cirkvi a pre ich zapojenie do farského spoločenstva, vovádzanie do života viery a manželstva. Stretnutie by sa malo odohrávať v špecificky vyhradenom čase a priestore, v atmosfére prijatia a blízkosti.
- 3.2. Začína sa úvodným stretnutím kandidátov s kňazom farnosti, v ktorej sa plánujú sobášiť, alebo miesta kde plánujú vykonať predmanželskú prípravu, napr. kvôli ich prechodnému pobytu. Pri tomto stretnutí si dohodnú termín a čas vstupného rozhovoru, ku ktorému je vhodné pozvať aj poverené manželské páry alebo pastoračný tím farnosti.
- 3.3. Vstupný rozhovor je dobré ponúknuť minimálne rok pred sobášom. Túto skutočnosť je potrebné zverejniť prostredníctvom farských oznamov, na webovej stránke farnosti, formou sociálnych sietí a ďalšími vhodnými prostriedkami. Nič však nebráni ani dlhšiemu časovému odstupu. Stanovený termín sobáša, resp. zasnúbenie, ako ho poznáme v našom kultúrnom kontexte, nie sú podmienkou prvej etapy procesu.
- 3.4. Nakoľko prax ukazuje, že páry oznamujú žiadosť o sobáš v Cirkvi väčšinou „neskoro“, je potrebné pracovať na postupnom posune tohto termínu k väčšiemu časovému odstupu od sobáša.
- 3.5. Priebeh vstupného rozhovoru sa môže meniť v závislosti od skutočnosti, či kandidáti už formálne deklarovali svoj úmysel uzavrieť manželstvo. Obsah vstupného rozhovoru má tvoriť: prijatie kandidátov a snaha ľudsky ich spoznať a prejsť o nich záujem. Pre tento cieľ je vhodné vyhradiť dostatočný čas i metodické prostriedky. Ak kandidáti deklarovali svoj úmysel uzavrieť manželstvo v konkrétnom termíne, možno pristúpiť k informačnému rozhovoru kňaza s kandidátmi – tzv. skrutíniu (kán. 1066 CIC, kán. 787 CCEO), k preskúmaniu slobody, motivácií a spôsobilosti pre uzatvorenie manželstva, k vysvetleniu jednotlivých zneplatňujúcich prekážok k uzavretiu manželstva (kán. 1073 – 1094 CIC, kán. 790 – 812 CCEO). Vypracovanie samostatnej sobášnej zápisnice je vhodné vykonať na začiatku bezprostrednej prípravy na manželstvo – minimálne tri mesiace pred sobášom. Ak kandidáti ešte nedeklarovali svoj úmysel uzavrieť manželstvo v konkrétnom termíne, tento pohovor – skrutíniom nie je nutné urobiť pri vstupnom rozhovore.
- 3.6. Súčasťou vstupného rozhovoru je pozvanie k hlbšej príprave na manželstvo, ktorej priebeh môže vysvetliť sprevádzajúci manželský pár.
- 3.7. Podmienkou pre uzatvorenie manželstva nie je minimálna úroveň viery (Porov. KI 44), ale úmysel uzavrieť prirodzené manželstvo tak ako ho chápe Cirkev (jednota a nerozlučiteľnosť, dobro manželov, plodenie a výchova detí. (Porov. CIC kán 1055 – 1056, kán. 776 CCEO).
- 3.8. „Viera toho, kto žiada od Cirkvi, aby mohol uzavrieť manželstvo, môže mať rozličné stupne, a preto je prvoradou povinnosťou duchovných pastierov znova ju vzbudiť, živiť a viesť k zrelosti. Majú však pritom chápať aj dôvody, ktoré vedú Cirkev k tomu, aby pripustila na slávenie aj tých, čo nie sú dokonale pripravení“ (FC 68).

- 3.9. Aby rozhodnutie pre sobáš a spoločný život mohlo ľudsky dozrieť v plnom vedomí a slobode,¹¹ etapou prijatia kandidátov sa začína „čas rozlišovania a overovania“ povolania (KI 33), „čas na očisťovanie od nejednoznačnej motivácie“ a čas na „vedomé rozhodnutie“ (KI 41).
- 3.10. Samotní kandidáti nie sú v celom procese len pasívnymi prijímateľmi obsahu, ale aktívnymi účastníkmi formácie. Sú pozvaní vstúpiť do vnútorného procesu premeny a duchovného rastu. Ich úloha spočíva v tom, aby úprimne a slobodne rozlišovali svoje povolanie k manželstvu, prehlbovali svoj vzťah s Bohom aj medzi sebou navzájom a rástli v zrelosti, otvorenosti a zodpovednosti.
- 3.11. Dôležitú úlohu v tomto procese zohrávajú aj rodiny kandidátov a miestne farské spoločenstvo. Miestna komunita je pozvaná prijať kandidátov ako budúcich členov a integrovať ich do farského spoločenstva, vytvárať podporujúce prostredie, sprevádzať ich modlitbou, svedectvom života a otvorenosťou k dialógu a konkrétnou blízkosťou. V tejto etape môžu byť kandidáti predstavení aj farskej komunite v rámci slávania nedeľnej eucharistie a zverení do modlitieb farského spoločenstva (KI 72).
- 3.12. Ak to personálne možnosti farnosti umožňujú, farár môže na čas katechumenátu zveriť kandidátov konkrétnemu sprevádzajúcemu manželskému páru. Tento pár im je nablízku ako svedok viery, sprievodca v čase rozlišovania a dozrievania k sviatostnému manželstvu.

4. Blízka príprava na manželstvo

- 4.1. Blízka príprava nie je len prípravou na sobáš – prijatie sviatosti manželstva, ale prípravou na život v manželstve, iniciáciou do sviatosti manželstva.¹²
- 4.2. „Náležitá príprava na manželstvo si vyžaduje dostatok času a snúbencov treba na to vopred upozorniť.“¹³
- 4.3. Preto Dikastérium pre laikov, rodinu a život „odporúča, aby blízka príprava trvala orientačne jeden rok v závislosti od predchádzajúceho spôsobu prežívania viery a cirkevného zaangažovania páru“ (KI 48). K tomuto stavu sú vhodné najrôznejšie tvorivé formy motivácie. Ak to okolnosti z rôznych dôvodov neumožňujú, je potrebné ponúknuť aspoň skrátenú formu prípravy.
- 4.4. Ak kandidáti vedia o nejakej okolnosti, ktorá by mohla predĺžiť čas prípravy na manželstvo (ak jeden z kandidátov nebol pokrstený, nebol na prvom svätom prijímaní; alebo nie je praktizujúcim katolíkom, alebo nejde o jeho prvé manželstvo, prípadne je iného vierovyznania alebo je neveriaci), nech sa prihlásia ešte skôr, aby sa zabezpečila náležitá kerygmatická príprava (osobne alebo cez overené kerygmatické programy) a bol dostatočný priestor pre zabezpečenie potrebných dokumentov.

¹¹ Pri otázke práva na uzavretie manželstva alebo *ius connubii*, nejde „o subjektívny nárok, ktorý by mali pastieri uspokojovať prostredníctvom číreho formálneho uznania, bez ohľadu na skutočný obsah zväzku. Právo uzavrieť manželstvo predpokladá, že je možné a že sa skutočne zamýšľa uzavrieť manželstvo, a to v pravde jeho podstaty, tak ako to učí Cirkev. Nikto nemôže požadovať právo na sobášny obrad. *Ius connubii* sa totiž týka práva uzavrieť skutočné (autentické) manželstvo. Nepopiera sa *ius connubii*, ak je zrejmé, že neexistujú predpoklady na jeho uplatnenie, t. j. ak zjavne chýba schopnosť uzavrieť manželstvo alebo ak je vôľa v rozpore s prirodzenou podstatou manželstva.“ BENEDIKT XVI. *Príhovor pri príležitosti inaugurácie Súdneho roka tribunálu Rímskej róty*, 22. januára 2011

¹² „Ide o to umožniť im pochopiť rozdiel medzi „pripraviť sa na deň sobáša“ (preparation of a wedding) a „pripraviť sa na život v manželstve“ (preparation to a marriage).“ (KI 55)

¹³ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. *Obrad sviatosti manželstva*, čl. 15, str. 14.

- 4.5. Hlavnú časť blízkej prípravy na manželstvo predstavuje absolvovanie *Kurzu prípravy na manželstvo* (ďalej len KPM). V závislosti od stupňa viery a úrovne zrelosti vzťahu kandidátov môže farnosť párom ponúknuť absolvovanie vhodného kerygmatického programu (napr. Kurz Alfa, Objav Krista, Kurz Filip a iné) alebo duchovnej obnovy, aby v centre prípravy na manželstvo bola viera a stretnutie s Kristom (Porov. KI 16), iniciácia do sviatosti manželstva a manželskej a rodinnej spirituality. Čas, ktorý je potrebné vynaložiť na sprevádzanie by mal byť úmerný úrovni viery kandidátov. Ďalej môžu byť párom ponúknuté rôzne programy rozvíjajúce špecifické témy KPM: komunikácia, rozdiely medzi mužom a ženou, prirodzené metódy plánovania rodičovstva, výchova detí, spravovanie financií, pričom každá z uvedených tém by mala obsahovať i spirituálny rozmer. Farnosť môže vyhradiť na sprevádzanie manželský pár, ktorý má za sebou viac rokov manželstva (KI 53), poskytnúť vhodnú formačnú literatúru, prednášky, podcasty, cvičenia, aktivity, zaangažovanie sa do cirkevného spoločenstva (dobrovoľnícka služba, charita, život farnosti, farské spoločenstvo). Pri návrhu konkrétneho itinerára treba zohľadniť, v akej situácii sa konkrétny pár nachádza.

5. Kurz prípravy na manželstvo

- 5.1. Absolvovanie kurzu prípravy na manželstvo je jednou z častí procesu blízkej prípravy na manželstvo.
- 5.2. Je určený pre všetkých, ktorí uvažujú o vstupe do manželstva v blízkej alebo vzdialenej budúcnosti, teda aj pre tých, ktorí ešte nemajú stanovený termín sobáša.
- 5.3. KPM je potrebné absolvovať v páre. V prípade, že osoba z páru už kurz absolvovala s inou osobou, je potrebné kurz absolvovať znova s aktuálnym partnerom.
- 5.4. KPM je vhodné absolvovať s dostatočným predstihom pred sobášom, bez tlaku predsobášneho zhonu, rok aj viac pred sobášom.
- 5.5. V prípade párov, ktoré už majú deti, je vhodné prispôbiť podmienky kurzu – napríklad vytvoriť vhodný priestor, zabezpečiť animátorov alebo ponúknuť špecifické či individuálne kurzy – tak, aby sa nikto necítil vylúčený.
- 5.6. KPM nadväzuje na vzdialenú prípravu, ktorú poskytuje rodina, škola i spoločnosť a dopĺňa to, čo v súčasnosti často chýba v období vzdialenej prípravy v pôvodných rodinách snúbencov¹⁴. Zároveň je dôležitým predstupňom bezprostrednej prípravy na manželstvo.
- 5.7. Vlastným miestom KPM je farnosť, resp. dekanát, ak je farnosť malá, resp. má málo sobášov. Nápomocná môže byť aj diecéza/eparchia, prostredníctvom centra pre rodinu (ak existuje) alebo kňaza povereného koordináciou pastorácie rodín v diecéze/eparchii.
- 5.8. Výber konkrétneho KPM konzultuje pár s miestnym farárom. Ak farnosť kurz neponúka, je vhodné absolvovať ho v blízkosti farnosti jedného z kandidátov, resp. plánovaného bydliska budúcich manželov.

¹⁴ Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA. Pastoračný a evanjelizačný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 – 2013, čl. 75, str. 63.

- 5.9. Za štandardný a odporúčaný program blízkej prípravy na manželstvo na Slovensku Konferencia biskupov Slovenska (ďalej len KBS) považuje *Kurz prípravy na manželstvo vypracovaný Radou KBS pre rodinu*, ktorý vychádza z jednotnej metodiky schválenej KBS; je teologicky a pastoračne overený a umožňuje zachovať jednotu v príprave na sviatosť manželstva naprieč diecézami. Ako alternatívne formy prípravy, možno po dohode s vlastným farárom akceptovať program *Ohne snúbencov* (Hnutie kresťanských rodín), program diecézy Hradec Králové: *Příprava snoubenců na darování se v manželství*, a program predmanželskej prípravy rehole Verbistov realizovaný v niektorých univerzitných pastoračných centrách. Ostatné lokálne v praxi zaužívané programy musia mať schválenie diecézneho/eparchiálneho biskupa (napr. na odporúčanie diecézneho/eparchiálneho centra pre rodinu, prípadne diecéznej/eparchiálnej komisie pre rodinu tam, kde sú zriadené). Posúdenie platnosti takého programu na území inej diecézy/eparchie je v kompetencii biskupa miestnej diecézy/eparchie. V potvrdení o absolvovaní takého programu majú byť uvedené všetky absolvované témy.
- 5.10. KPM podľa metodiky Rady KBS pre rodinu sú vedené tímom (minimálne kňaz a manželský pár), ktorý je prítomný spolu na celom kurze. Širšiu časť tímu tvoria lektori jednotlivých tém a vedúce páry malých skupín.
- 5.11. Kurz tvorí menšia skupina (5 – 7 párov) stretávajúca sa pravidelne počas celého jeho trvania. V prípade väčšieho počtu párov tím zabezpečí vedúce páry malých skupín. V kurze je okrem prednášok vytvorený väčší časový priestor pre dialóg, aktivity v pároch, diskusiu, modlitbu a nadväzovanie nových kontaktov s ďalšími pármi.
- 5.12. Kurz podľa metodiky Rady KBS pre rodinu zahŕňa 9 tém v rozsahu 1,5 hodiny a je ho možné absolvovať v 3 formách (večernej (9x v mesačnej/týždennej frekvencii), dennej (3x sobota/nedeľa), víkendovej (od štvrtka/piatka do nedele)). Základnou a preferovanou formou kurzu prípravy na manželstvo je prezenčná účasť. Online forma, prípadne jej kombinácia s prezenčnou formou, je určená predovšetkým pre páry žijúce v zahraničí, pre páry s malými deťmi, pre ktoré je osobná účasť nemožná alebo výrazne sťažená, a v odôvodnených prípadoch aj z dôvodu závažných zdravotných alebo pracovných prekážok znemožňujúcich účasť na prezenčnom kurze. Účasť na online kurze je možná len na základe odporúčania príslušného kňaza.
- 5.13. Obsah KPM je rovnaký bez ohľadu na obradovo-cirkevnú príslušnosť kandidátov a tvoria ho témy: 1. Manželstvo – dar a povolanie, 2. Identita človeka a dar sexuality, 3. Manželská láska – od daru k darovaniu, 4. Komunikácia, konflikt – cesta rastu, 5. Viera ako skúsenosť Lásky, 6. Vytváranie spoločného domova, 7. Zodpovednosť za dar lásky a plodnosti, 8. Materstvo a otcovstvo – cesta zrenia, 9. Sviatosť manželstva – znamenie, dar a poslanie.
- 5.14. Je dôležité dbať na to, aby pár absolvoval celý kurz a nevyberal si témy príležitostne.
- 5.15. V organizácii KPM je dobré dbať na dostatočnú ponuku dlhších foriem kurzov i na postupné rozširovanie najkratších foriem kurzov a motivovať páry k výberu dlhších foriem, pretože „naučiť sa milovať niekoho nie je čosi, čo možno improvizovať, ani to nemôže byť cieľom krátkeho kurzu pred slávením sviatosti manželstva.“ (AL 208)¹⁵
- 5.16. KPM v svojej najdlhšej forme môže byť popretkávaný ďalšími časťami procesu blízkej prípravy na manželstvo navrhnutými v bode 4.5.

¹⁵ „Cirkev venuje veľa času, niekoľko rokov, príprave kandidátov na kňazstvo alebo na rehoľný život, ale veľmi málo času, iba niekoľko týždňov, venuje tým, ktorí sa pripravujú na vstup do manželstva. Manželia sú rovnako ako kňazi a zasvätení deťmi matky Cirkvi a takýto veľký rozdiel v zaobchádzaní nie je spravodlivý.“ Predhovor Svätého Otca Františka. DIKASTÉRIUM PRE LAIKOV, RODINU A ŽIVOT. *Katechumenátne itineráre pre manželský život*. str. 6.

- 5.17. Na konci kurzu vydá tím KPM úspešným absolventom *Potvrdenie o absolvovaní kurzu*, kde budú uvedené všetky témy KPM. V prípade, že pár niektoré témy neabsolvoval, ani si nenahradil, tím KPM vystaví *Výpis absolvovaných tém*. V oboch prípadoch je potrebné a vhodné, aby na doklade bola menovaná a podpísaná inštitúcia i osoba zodpovedná za KPM, príp. i ďalší členovia lektorského tímu. Ak sa kurz nekoná vo farnosti, kópiu dokladu pár doručí kňazovi farnosti, v ktorej sa bude konať sobáš.
- 5.18. Platnosť *Potvrdenia* nemá časové obmedzenie, ak to diecéza/eparchia nestanovuje inak.
- 5.19. Členovia tímu KPM môžu podať kňazovi príslušnej farnosti aj tzv. *relatio*, musia tak urobiť zvlášť, ak spozorujú vážnu prekážku k uzatvoreniu sviatosti manželstva.
- 5.20. Farnosť, dekanát alebo diecéza môže ponúknuť absolventom KPM, ktorí prejavia záujem aj tzv. nadstavbový kurz, ktorý rozvinie jednotlivé témy do väčšej hĺbky.

6. Bezprostredná príprava

- 6.1. Bezprostredná príprava má byť vyvrcholením dlhodobého procesu pozostávajúceho zo vzdialenej a blízkej prípravy.
- 6.2. Absolvovanie KPM nenahrádza bezprostrednú prípravu s kňazom vo farnosti, ale ju predchádza.
- 6.3. Kandidátom, ktorí neabsolvovali KPM skôr a nahlásili sa na príslušnom farskom úrade až tri mesiace (alebo aj menej) pred termínom sobáša, môže kňaz ponúknuť takýto kurz v rámci obdobia bezprostrednej prípravy. Ani v tomto prípade nenahrádza to, čo má byť obsahom bezprostrednej prípravy. Ak by pár z rôznych dôvodov prišiel krátko pred plánovaným termínom sobáša, nemal by sa cítiť odmietnutý. Je potrebné nájsť spôsob, ako ponúknuť čo najviac, aj keď v skrátenej forme.
- 6.4. Bezprostredná príprava sa odohráva spravidla vo farnosti, kde bude prebiehať sobáš. Je vhodné ju absolvovať 3 – 6 mesiacov pred dátumom sobáša. Hranica medzi blízkou a bezprostrednou prípravou je individuálna, jej načasovanie stanovuje farár v spolupráci so sprevádzajúcim manželským párom.
- 6.5. Ako vhodný obrad prechodu medzi blízkou a bezprostrednou fázou môže byť kandidátom odporučený *obrad požehnania snúbencov* (kán. 1062 CIC, kán. 782, §1 CCEO).¹⁶ Začiatok tejto fázy môže rovnako sprevádzať odovzdanie symbolického predmetu (KI 64), napr. modlitby snúbencov.
- 6.6. Bezprostredná príprava je príležitosťou na osobný rozhovor farára so snúbencami, personalizované rozhovory s pastoračným tímom prípravy na manželstvo (KI 65), časom prehĺbenia kresťanskej náuky o sviatosti manželstva, zhrnutia a zhodnotenia, príp. doplnenia blízkej prípravy, priestorom pre skrutínium (ak ho snúbenci ešte neabsolvovali). Jej obsahom môže byť katechéza o manželskom sľube, symboloch spojených so sobášnym obradom, o misijnom poslaní manželov vo svete a v Cirkvi. Táto etapa je príležitosťou na ponuku konkrétnych možností: sviatosti zmierenia, duchovnej obnovy alebo modlitbovej vigílie pred sobášom (KI 70), zapojenia sa do života farnosti (spoločenstvo, pastoračné aktivity).

¹⁶ Keď sa rozhodnú zosobášiť – je to chvíľa, ktorú možno spečatiť obradom zásnub – možno začať s niekol'komesačnou bezprostrednou prípravou na manželstvo ako skutočnou a riadnou iniciáciou do sviatosti manželstva. (KI 48) Obrad požehnania snúbencov v západnom obrade: *Benedikcionál* (2008), SSV, str. 98. Obrad požehnania snúbencov vo východnom obrade: Malý Trebník (2006), Petra, str. 57 – 61.

- 6.7. Obsahom bezprostrednej prípravy má byť vypracovanie sobášnej zápisnice minimálne tri mesiace pred sobášom, vysvetlenie podstatných záväzkov manželstva a manželského súhlasu (kán. 1095 CIC, kán. 818 CCEO), odovzdanie všetkých potrebných dokumentov, ohlášky, liturgická príprava na sobášny obrad (ktorá nie je obsahom KPM) a rozhovor o možnostiach zapojenia sa doň (KI 69), ponuka textov liturgických čítaní i textov sobášneho obradu na výber i meditáciu, vysvetlenie liturgických úkonov a gest, motivácia k dobrej sviatosti zmierenia a príprava na ňu, dohodnutie detailov sobáša, ponuka osobitného času a priestoru pre vykonanie sviatosti zmierenia pred sobášom – pre sobášiaci pár i príbuzných (KI 71).
- 6.8. Vypracovanie sobášnej zápisnice je súčasťou pastoračného rozlišovania, ktoré sa dotýka hĺbky, kvality a autenticity náboženského rozmeru možného budúceho manželského života, ako ho chápe Cirkev, a preto patrí výlučne farárovi, resp. vikárovi (kaplánovi) alebo diakonovi, ak ich tým farár poverí.
- 6.9. Všetci veriaci sú povinní oznámiť prekážky, ak o nejakých vedia, farárovi alebo miestnemu ordinárovi pred slávením manželstva (kán. 1069 CIC, kán. 786 CCEO).
- 6.10. „Ak napriek všetkým námahám snúbenci otvorene a výslovne dávajú najavo, že odmietajú to, čo Cirkev sleduje, keď slávi manželstvo pokrstených, kňaz ich nemôže pripustiť na slávenie manželstva. Hoci nerád, je povinný vyvodit' dôsledky z takej situácie, a tým, ktorých sa to týka, má dať na vedomie, že za týchto okolností nie Cirkev, ale oni sami zabráňujú sláveniu, o ktoré žiadajú.“ (FC 68)
- 6.11. V prípadoch žiadosti o sobáš po vyhlásení neplatnosti predchádzajúceho zväzku je potrebné, aby bol farár oboznámený s rozhodnutím cirkevného súdu a mal základné informácie o dôvodoch vyhlásenia neplatnosti. Cieľom je pomoc kandidátovi (a druhej strane) porozumieť tomu, čo bolo v predchádzajúcom vzťahu zranené, čo chýbalo alebo čo bránilo platnosti zväzku – a ako sa tomu možno v budúcnosti vyhnúť. Farár a tí, ktorí kandidátov sprevádzajú, by mali pristupovať k tejto situácii s taktom, úctou a rozlišovaním. Odporúča sa venovať osobitnú pozornosť rozhovoru o predchádzajúcej skúsenosti, prípadných zraneniach a schopnosti vytvoriť nový trvalý vzťah. Ak je druhá strana zneistená touto skutočnosťou, má právo na individuálny pastoračný prístup, ktorý môže zahŕňať doplňujúce rozhovory, primeraný čas na sprevádzanie a rozlišovanie so skúseným manželským párom alebo odborníkom.
- 6.12. Ľudská láskavosť a pastoračná múdrosť spôsobu komunikácie je sprevádzaná pevnosťou zásad, ktoré sú starostlivo overované počas celej bezprostrednej prípravy.
- 6.13. Je vhodné, aby sa sobášiaci kňaz oboznámil s rodinným prostredím, v ktorom obaja snúbenci vyrastali, s tým, ako sa v rodine žije viera, ako vyzerajú vzťahy medzi členmi rodiny a aké sú základné sociálne či životné okolnosti, aby mohol primerane pristupovať k prítomným aj neprítomným členom rodiny. Ide najmä o ľudské a pastoračné poznanie – nie o zisťovanie osobných či citlivých údajov.

7. Sprevádzanie manželov po sobáši

- 7.1. „Bezprostredná príprava je vhodnou príležitosťou začať nepretržitú pastoračiu manželov a rodín.“ (Príprava na sviatosť manželstva 57)
- 7.2. „Blízka príprava, ako aj dlhšie sprevádzanie musia byť zamerané tak, aby snúbenci svadbu nevideli ako ukončenie cesty, ale aby manželstvo prijali ako povolanie.“ (AL 211)
- 7.3. Katechumenátny itinerár sa nekončí slávením sviatosti manželstva. Sobáš nie je totiž izolovaným aktom, ale vstupom do „permanentného stavu“, ktorý si preto vyžaduje špecifickú „permanentnú formáciu“ (KI 74). Milosť obsiahnutá vo sviatosti totiž nepôsobí automaticky, ale vyžaduje, aby s ňou manželia spolupracovali (KI 75).

- 7.4. „Je nevyhnutné sprevádzať manželov v prvých rokoch manželského života tak, aby sa obohatilo a prehĺbilo ich vedomé a slobodné rozhodnutie patriť si navzájom a milovať sa až do konca. Čas zasnúbenia je neraz nedostatočný a rozhodnutie uzavrieť manželstvo pre rozličné dôvody uponáhľané, zatiaľ čo – akoby to nestačilo – dozrievanie mladých sa oneskoruje. Teda novomanželia sa nachádzajú v situácii, že musia dokončiť tú cestu, ktorú bolo treba prejsť ešte počas zasnub.“ (AL 217)
- 7.5. Tento čas je vhodný pre mystagogickú katechézu, ktorá sa navracia k rôznym momentom sobášneho obradu a jeho konkrétnych dôsledkov na manželský život: vzájomný súhlas, prstene, slávnostné požehnanie manželov, zmienka o manželoch uprostred eucharistickej modlitby (Porov. KI 77), resp. prosby za manželov v Božskej liturgii.
- 7.6. „Mystagogická manželská katechéza, rovnako ako krstná, znamená výzvu: „Staňte sa tým, čím ste! Pán požehnal a „naplnil“ milosťou váš zväzok, prinášajte teda ovocie tejto milosti!“ Pre tento cieľ je dôležité dať pocítiť manželom Kristovu prítomnosť nielen pri iných sviatostiach, ale aj pri samotnej sviatosti manželstva. Kristus je medzi nimi prítomný preto, že sú manželmi: on denne živí ich vzťah a na neho sa treba spoločne obracať v modlitbe. Milosť tejto sviatosti pôsobí medzi nimi a prejavuje sa v konkrétnom živote. Manželom preto treba pomôcť, aby si uvedomili „znaky“ Kristovej prítomnosti v ich zväzku.“ (KI 77)
- 7.7. „Už od začiatku manželského života je dôležité, aby (manželia) dostávali konkrétnu pomoc pre pokojné prežívanie medziosobného vzťahu. Musia sa učiť veľa nových vecí: prijímať odlišnosť druhého, ktorá vychádza na povrch; nemať nereálne očakávania od života vo dvojici a považovať ho za cestu rastu; zvládať konflikty, ku ktorým nevyhnutne dôjde; poznať rozličné fázy, ktorými prechádza každý vzťah; viesť dialóg, aby nadobudli rovnováhu medzi osobnými požiadavkami a požiadavkami manželov a rodiny; nadobúdať zdravé každodenné návyky; vytvoriť si správny vzťah k pôvodným rodinám hneď od začiatku; začať pestovať zdieľanú manželskú spiritualitu; a ešte veľa ďalších vecí“ (KI 78), učiť sa spoločnej účasti na bohoslužbách a spoločnej modlitbe.
- 7.8. Rada KBS pre rodinu vydá *Zoznam odporúčaných formačných programov na sprevádzanie manželov v prvých rokoch manželstva* ako aj *Zoznam inštitúcií a poradenských centier*, na ktoré sa môžu kresťanskí manželia obrátiť pri prevencii i riešení kríz v manželstve. Kňaz alebo sprevádzajúci manželský pár môže novomanželom ponúknuť niektorý z programov na základe rozlíšenia úrovne viery a vzťahu.
- 7.9. V osobnom sprevádzaní „medzi rôznymi možnými podnetmi by sa mohlo manželom navrhnúť viesť si „denník manželstva“ pre akési občasné overovanie si manželského spoločenstva – zaznamenávať si do neho radosti a trápenia a všetko, čo tvorí konkrétny život manželov. Ide o istý druh „Svätého písma“ na odovzdávanie pamäte na každý významný moment života, kde pocítili dotyk milosti Ducha Svätého, ktorý sa môže stať prostriedkom na odovzdanie viery v rodine: akýsi „pamätník“ milosti Ducha Svätého pôsobiacej v rodine.“ (KI 78)
- 7.10. Sprevádzanie po období prvých rokov manželstva môže plynule prejsť do kontinuálneho sprevádzania. Po dosiahnutí potrebnej miery zrelosti a náležitej formácie sa sprevádzaný manželský pár môže stať sprevádzajúcim.

8. Záverečné ustanovenia

Pastoračné usmernenie KBS k príprave na manželstvo bolo schválené na 112. plenárnom zasadnutí dňa 28. októbra 2025 na dobu 3 rokov. Usmernenie nadobúda platnosť 1. decembra 2025. V tejto fáze je usmernenie formulované v rovine odporúčania. Po skúšobnom období troch rokov bude na základe vyhodnotenia a preštudovania pripomienok revidované na dokument s vyššou mierou záväznosti.